

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, F6i'a, candu concedu ajutoriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl. v. a. Tieriesterne 16 fl. v. a. pe unu anu s6u 3 galbini mon. sunat6ria.

Brasiovu 17/5 Februaru 1867.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. correspondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

MONARCHIA AUSTRIACA Transilvani'a.

Brasiovu 13/1 Febr. Astadata rugamu pe negutiatori si industriari, c6 se stea cevasi de vorba cu evenimentele, pentruc6 apoi 6ra 'si potu ved6 de trebsi6rele sale.

Ati vediutu domniloru, ca cinstit'a „Reuniune ungr6sca pentru 'naintarea industriei“ fundata mai de multu in Pest'a impart'i in limb'a maghiara o prochiatiune a sa si nesce statute. pe temeiuu carora prov6ca pe toti negutiatorii, fabricantii, artistii si mesterii din totu cuprinsulu Ungariei si alu Transilvaniei, pentruc6 se se inscrie si 6resicum inroleze cu totii intr'o singura societate mare si ramurita preste ambele tieri, (s6u candu s'ar putea si preste Croati'a, Slavoni'a, Dalmati'a) si asi6 se dea primul ecsemplu de unificatiune a tieriloru si a natiuniloru. Adeverat6 ca scopurile ce'si propuse acea reuniune a le ajunge sunt pre catu se p6te mai maretie si mai frum6se; comunicatiuni bune, capitaluri eftine, creditu asecurat6, o inte administratiune a dreptatii, politica justa in privinti'a vamiloru, latirea de sciintiele speciale, s6u cu alte cuvinte sc6le reale, comerciale, tehnice, academii pentru comertiu, libertatea de asociatiuni, inaintarea cunosciintelor statistice privit6re la industria, in-tretinerea de comunicatiune cu tierile si marile straine, mai in scurtu, inavutirea totororu si a tierii.

Spre ajungerea totororu acestoru scopuri negutiatorii, artistii si mesterii de t6te ramurile deocamdata n'au se facea mai multu, decatu se se supuna la platirea unei tace anuale, care se va tramite regulatu la Pest'a. Din acele tace apoi se voru face mai multe minuni, intre altele se voru tipari carti si foi periodice in limb'a maghiara si se voru iuparti pe la toti membrii, pentruc6 se se procops6sca si se facea bani multi. Pentru conscrierea de membrii si adunarea de tace s'au denumitu in t6te tienaturile tierii comisari subordinati reuniunii din Pest'a. Aici in Brasiovu avem6 on6re a ve recomanda Dv. pe ddni Ioanu Alecsi, negutiatoru, omu alu pacii intru t6ta puterea cuventulu, Kamner profesoru la evangelici si Fafik negutiatoriasiu carele 'si vede numai de trebsi6r'a sa. Publiculu de aici da cu socot6l'a, ca denumitii comisari au fostu recomandat6 in Pest'a de catra dnii deputati de aici Friedr. B6mches si Emil. Trauschensfels. Noi nu scimu, atatu inse vedemu din t6ta procedur'a ac6sta, ca intru adeveru boierii si patricii ungreni privescu pe toti negutiatorii si industriarii acestei tieri de aceea ce „Trompet'a“ din Bucoareci intielege sub numirea bajocur6sa de „Burta-verde s6u icra verde“, adica 6meni buni, crestini si mai buni, caroru inse le place a castiga f6rte multu, a si trai prea bine si a nu le mai pasa in lumea ac6sta de orice se intempla cu ei si fara ei, a plat6 de sila bucurosi ori catu li se cere si a ruga pe Ddieu c6 se'i scape de mai reu. 6ca asi6 opiniune au si domnii din Pest'a despre negutiatorii si industriarii nostrii; de aceea ei nu se indoiescu, cumca „Burta-verde“ ii va inlesni cu cateva sute de mii pentru inaintarea susu aratatoru scopuri minunate, fara a mai reflecta la acelu adeveru cunoscutu la pop6rale luminate de ani trei mii, cumca comertiuu si industri'a fugu departe de tierile in care legile nu'i dau nici o sigurantia. Care este legea cambiala (Wechselgesetz) in Ungari'a? Se nu scia 6re „Burta-verde“ nici pana astadi, ca aceea este facuta curatu numai in fav6rea boieriloru, ca arestulu personalu lipsesce si ca formele'i sunt multu mai intortocate decatu 'si la cea austriaca? Si unde este vreo lege comer-

ciala in Ungari'a? Va crede 6re Burta-verde din Transilvani'a, cu t6te ca ea nu face politica decatu numai candu o impingu altii de spate, ca cu o lege electorala c6 cea din Ungari'a si cu o casa de boieri c6 cea de acolo votulu clasei midilocie, adica alu cetatieniloru nevoieriti va cumpani vreodini6ra in legislatiune, pentruc6 se'si face si ea legi pe sam'a sa? D6ca mai sunt 6meni carii cred6 asi6 ceva, apoi n6ua ne lipsesce numai c6 se'i fericimu cu vorbele s. evangelii: Fericiti cei sarac6i cu spiritulu, ca a acelora este imperati'a ceriului.

Aducetive aminte de candu Kossuth intre anii 1840 si 1848 fundase 6rasi o societate mare nationala spre ruinarea comertiuu si a industriei austro-germane. Pe atunci toti era persecutati cati nu purt6 vestimente facute in ti6ra si nu bea vinuri numai ungresci etc. etc. Urmarea f6 ruinarea f6rte multoru case si discreditarea totala.

Scimu noi c6 si altii, ca cu ajutorulu comertiuu se j6ca cate o politica f6rte inalta; inse nu asi6. —

— Pre catu amu observatu, cu destula parere de reu, locitorii Transilvaniei se interes6za si astadata prea pacinu de espusetiunea universal6 dela Paris. Dreptu ca foile publice inca 'si implinira in ac6sta privintia catu se p6te mai reu misiunea lor; politic'a si 6rasi politic'a rapesce spatiulu si abate luarea-aminte dela lucrurile pacii luate in strinsulu intielesu alu cuventulu. Publicatiuni6 cam6reloru comerciale din Brasiovu si Clusiu sunt strigari c6 in desiertulu Arabiei. Si totusi cate obiepte interesante ar avea si Transilvani'a nu numai spre ale arata lumii, ci si spre a le preface in articuli de comertiu! —

Intr'aceea ne-au venitu aici la Brasiovu inca si o alta provocare din Vien'a dela dn. Rudolfu Eitelberger de Edelberg profesoru la universitate si la academia de artele frum6se. Dn. profesoru cere la espusetiunea Museului ces. reg. austriacu pentru arta si industria*) intre alte obiepte transilvane demne de vediutu si consideratu mai multe parti constitutive din portulu natiunaliu romanesc6, precum tieseturi si mai alesu cuseturi si chindesituri romanesci dupa formele si figurele cunoscut6 de antice, de care scimu bine ca anume in tienaturile de pe Murasiu, Tarnave, Ariesiu si Somesiu sunt destule. Nici unu obieptu n'are se remana in Vien'a, ci dupa finirea espusetiunii t6te se voru remite la adres'a lor.

Ne place a crede, ca nu numai firmele negutiatoresci B. G. Popovici (alten Fleischmarkt Nr. 706) si Perlea et Muresianu (h6tel national in Leopoldstadt), ci si on. redactiune a „Albinei“ nu 'si voru pregeta a inlesni donitoriloru de a lua parte la acea espusetiune atatu tramitarea la Museu, catu si remiterea obieptelor6 la proprietarii s6u mai bine proprietari6le lor.

Nu se ceru multe obiepte. Cateva maneci si bratiare (alias ciapage) femeiesci, stergare s6u stergure tiesute mai ou maiestria antica, catrintie, brane, vreunu covoru d6ua si attele asemenea aru interesa pe lumea europ6na ce nu on6sce portulu romanesc6 cu atatu mai multu, d6ca cate cineva si-ar lua osten6l'a in Sibiu, Clusiu, Alb'a Carolina, S. Reginu, Desiu etc. a tramite si fotografame colorate de barbati si femei, inse nu miniatura, ci macar in formatu 4° marime de 10 multa 12 policari patrati. Ve aduceti aminte cum desoriu portulu romanesc6 mai multi straini fara c6 se'lu fia vediutu vreodata.

*) Kais. k6nigl. 6sterreich. Museum f6r Kunst und Industrie.

Nu scimu d6ca on. comitetu alu asociatiunii va fi primitu s6u nu, provocarea susu atinsa. B.

„Hermanst. Ztg.“ Nr. 37 din 12 Febr. aduce din condeulu corespundintelui seu dela Pest'a de dato 8 Febr. acea laima, cumca intre pers6nele ohiamate spre a conduce afacerile in urmarea n6ualoru prefaceri se vorbease, ca d6ra s'ar recere, c6 Escelentiei Sale mitropolitulu comite Alecsandru Sterca Siulutiu cu privire la adencele sale betranetie se i se dea unu asi6 numitu episcopu coadjutoru. Adica, dice corespundintele, se se intemple ce s'a intemplatu in dilele lui Bach-Schmerling si cu episcopulu r. catol. Nic. Kov6cs secuiu de nascere, ca'i pusera in c6ste mai anteiu pe episcopulu Haynald cadiutu pe atunci in Ard6lu c6 din nuori, dupa aceea ilu delaturarea cu totulu. Inse totu acelu diariu observ6, ca d6ca cumva nooiu potentatoru ungreni aru delatura pe mitropolitulu Al. Sterca Siulutiu, ac6sta nu s'ar intempla din caus'a betranetieloru, ci pentruc6 Esc. Sa indata dupa esirea patentei din 20 Sept. 1865 avuse conflicte cu grafii Belcredi si Eszterh6zy, pe atunci ministrii, 6ra acum — asi6 curendu cadiuti cu sgomotu, precum si ca Esc. sa ar trece de conducatorulu partitei ce se numesce a „Gazetei“.

Pentru noi din t6te acestea nimicu nu este nou. Inercarea de a delatura pe mitropolitulu Siulutiu se facuse si la 1861, apoi si la 1864. Despre conflictulu avutu cu boierii cei mari inca atinseseramu in ac6sta gazeta inainte cu oteva luni. Gr. Mauritiu Eszterh6zy numise rebelu pe mitropolitulu Siulutiu si pe toti cati au mersu la diet'a din 1863/4 si la senatulul imperialu. Mitropolitulu ii plesni cuventulu de rebelu indereptu, numindu totuodata insielatori pe toti aceia carii aru voi se amag6sca pe monarchulu spre a se abate dela legile sanctionate. Totu acelu boieriu s'a inceroatu a imparechi6 inca de atunci pe ambii mitropoliti. Inse discretiunea nu ne sufer6 a spune mai multe inca si despre acea intemplare greti6sa. De amu sci ca parintii mitropoliti p6rta memoriale istorice despre cate patiescu in lume mai alesu cu cei mari, noi p6te ca n'amu fi comisu nici atat'a indiscretiune; inse anume cu par. mitropolitulu Alecsandru se mai p6te intempla precum se intemplace si in 1852 in urm'a unei denunciatuni tocma pre candu romanii astept6 cu sete mare venirea monarchulu si st6 gat'a de a petitiona pentru — universitate.

De altmintrea omu fara minte ar fi acela, care ar crede ca 'si mai p6te resbuna in o forma ori alt'a de mitropolitulu Alecsandru. Preas. Sa isi are in fiacare di dinaintea sa pe predecesorii sei in scaunulu archipastorescu, carii in dilele lor6 au patitu fara nici o asem6nare mai reu; 6ra c6 se mai bata pe mitropolitu cu vena de bou si se'i arunce in temnitia c6 in dilele lui Apafy pe mitr. Sava Brancovici, credemu ca asi6 ceva nu se mai p6te in vecii veciloru. 6ra c6 se 'lu delature? Au turcii nu delaturara si mai deunadi pe patriarchulu ecumenicu dela Constantiunopole, de ce se nu o face si boierii nostrii?

In au. 1849 candu rebelii condamn6s6ra pe mai multi romani la m6rte, se aflara mai multi intre ei, carii apucara pe protopopulu Petru Germanu din Brasiovu, tata la vreo siepte prunci si cu preot6s'a pe atunci in vi6t'a, si ilu oblegara se m6rga unde va sci, c6 se se hiron6sca de episcopu. Petru Germanu era omu de statura nalta. Ei numai atata cautara, c6 si turcii candu au pus6 pe M. Apafy de priucipe. Si sciti cine era pe atunci stapani pe aici? Faimosulu Cs6nyi, Alecs. Dozsa profesoru de drepturi, colonelu Kiss, maiorulu c. r. pens. Cserei trecut6 apoi la insurgenti, doi B6ldi s. a. s. a.

Fagarasiu 14/2 Febr. Intieleginti'a intréga romanésca a districtului cu vicariu gr. unitu si protopopulu gr. resarítenu in frunte au naintatu catra ambii domni mitropolitii o petitiune consunatóre, in care dupa ce 'si respica durerea pentru conflictele urmate mai alesu in foile publice si dupace le votéza incederea de plina, ii róga cu totu adinsulu, cá se midilocéasca la locurile mai nalte conchiamaarea unui congressu nationalu, séu déca acést'a nu s'ar putea, se conchiame incai comitetulu.

Romanii din acelu districtu adusera cu acestu pasu caus'a nationala intr'unu stadiu nou.

Blasiu 25 Ian. Domnule Redactoru! Éstadata mi-am luat de tema se ti relationeasu cate ceva despre parerile nóstre, ale romanilor de pre Ternave, facie cu petitiunea substernuta Maiestatii Sale imperatului de doii Georgiu Baritiu si Dr. Ioane Ratiu in urmare provocari-loru ce li se facusera in caus'a nóstra nationala si mai alesu a conservarei autonomiei Transilvaniei, si spre acést'a scopu a redeschiderei dietei transilvane din Sibiu dela 1863/4.

Si éta ce dicu ómenii: „de si amanata si dupa asteptare multa, totusi bine nimerita!“ Si se nu ve mirati neci de un'a parte a acestei expresiuni ca ce fiacare e intemeiata; pentru ca spunenduo cam asia intre patru ochi, ómenii se temeau fórté, ca va se ne surprindia denumirea unui ministeriu ungurescu si nóu'a reconstituire a monarchiei, fara de a ne fi datu si noi romanii barem cea mai pucina manifestatiune oficiósa despre simtiemintele si dorintiele nóstre facie cu nóu'a constituire a imperiului; — se temeau ca prin amanarile si traganarile barbatiloru fruntasi ai natiunei de a apucá representarea si apărarea causei nationali, — vomu ajunge acolo, incatu déca ne vomu cascá candu-va gur'a pentru drepturile nóstre nationali si provinciali, ni se va inchide gur'a cu intrebarea, ca dece nu amu vorbitu la timpul seu?! Asia-dara vedi, ca e intemeiata partea asertiunei ce dice: „de si amanata si dupa asteptare multa.“

Intr'aceea multiamita spiritului de viétia nationalu romanu, — multiamita istetiei, simtiului patrioticu si nationalu si promptétiei de sacrificia in cause nationale, adangemu cu bucuria si a dóu'a parte „dara bine nimerita.“ — Si dicemu ca memorandumulu séu suplic'a e bine nimerita in sese, ca-oi exprima dorintiele juste ale nóstre ale romaniloru, — si e binenimerita in comunicarea la locurile competenté, ca-oi prin tactica fina a domnilor respectivi supradisi, le-a succésu a'i deschide calea la Maiestatea Sa imperatulu, si o au mantuitu de „punerea ad acta“, carea nu o incungiurá candu ar fi fostu inaintata pre calea deregatoriiloru.

Nci pre aici neci amu fostu neci suntemu de acea parere, ca dóra nu ar fi fostu mai bine déca ne-amu fi potutu exprime intr'unu congressu ori intr'o conferintiá nationala mai alesu din alegeri libere purcese, si déca din anumite parti de unde ni se totu vorbesce de congressu si comitetu nationale legiuitu, ni se midilocé ceva de acestu feliu, primeamu numai cu multiamita.

Si prin urmare numai dupace in urm'a totoruru strigatelor si trapedariloru, — nu amu fostu norociti a dobandi alta cale de manifestatiunea dorintieloru si pretensioniloru nóstre, — dicemu ca memorandumulu romanu datu Maiestatii Sale imperatului e „binenimeritu“. Acést'a repetimu in asié impregiurari, candu nóue romaniloru ne sunt inchise tóte calile de convenire si manifestatiunea simtiului oomune; memorandumulu este binevenitu, ca-oi in acést'a romanii incredintiati pre simtiulu de dreptate alu monarchului si pre numerositatea sacrificialoru ce au pusu pentru tronu si patria, precum si pre repetitele promisiuni maiestatice, ca voru fi considerati; — si-au descoperitu si ei in modu cum li s'apotutu — dupa impregiurari — mai solemn durintiele sale juste si basate pre sanctiunea Maiestatii Sale imperatului, inainte de constituitiunea nóua a imperiului si inaintea denumirii ministeriului ungurescu. — De unde acum facundu'si romanii din partesi datorinti'a, remane la cei mai mari, caroru trebuie se le fia la anima fericirea totoruru, cá se ia in consideratiune si eexaminare dorintiele nóstre manifestate in petitiunea substernuta.

(Va urmá.)

Sibiu 10 Febr. 1867.

Domnule Redactoru!

In Nr. Gazetei sub dto. Simleu in 8 Ian. a. c. unu membru (anonimu) alu Asoc.

face órecare observatiuni in respectulu celoru, ce au cetitu Dsa, cu privire la membrii Asoc. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, si anume dice: „ca s'ar fi fostu decisu cá toti acei membrii, cari se afla in restantia cu solvirile la cass'a Asoc., se se eschida dela Asoc., ca atare conclusu nu i se pare cu cale, ca-ce Asoc si-a denumitu colectanti pentru astfelu de bani; mai incolo dice: ca dsa inca a admanuatu la unu asemenea colectante in an. tr. 10 fl. spre administrare la cass'a Asoc. si ca pana in diu'a de astadi n'a primitu cuitantia dela cass'a, prin urmare neci ca soia, de s'a administratu acea suma la locul seu, adauge apoi, ca asié voru fi patindu si alti membrii! ne sciindu cum stau cu detori'a; in fine opinéza, cá se se face una provocare la fiacare membru depunerea restantiei si numai in acelu casu, candu unulu séu altulu s'ar dechiara, ca nu mai voiesce a solvi ratele presorise, se se deredice din starea de membru alu Asoc. scl.“

La aceste observatiuni atatu in interesulu adevérului, catu si spre informarea mai acurata a dlui membru despre activitatea Asoc. si resp. a comitet. aceleiasi, ne simtimu indetorati pre bas'a protocoletoru si acteloru Asoc., a respunde urmatórele:

Este adevératu, ca in siedinti'a comit. Asoc. tienuta in 2 Sept. 1862 § 97, s'a fostu decisu, ca acei membrii, cari nu voru platí tacsele presorise prin § 6 din statut. Asoc., se se dechiare de esiti din sinulu membriloru Asoc, dar' acést'a decisiune, in siedinti'a urmatóre a comitetului din 8 Oct. 1862, cu ocaziunea autentificarei protocolului siedintiei din 2 Sept. 1862, s'a modificatu in sensulu § 36 lit. d) din statutele Asoc., care modificare s'a publicatu si prin diurnalele romanesci totu in lun'a lui Oct. 1862 (in prot. siedintiei comit. Asoc. din 8 Oct. 1862). De atunci s'a facutu repetite provocari pentru platirea tacseloru restante, chiar' si ad. gen. a Asoc. tienuta la Al'ba Iulia in 29 Aug. an. tr. a adusu unu conclusu, cá membrii Asoc. aflatori in restantia pre anii trecuti se se provoce prin DD. colectoru, asi respunde tacsele presorise. Acelu conclusu, pre bas'a decisiunei comit. in siedinti'a s'a din 4 Sept. an. tr. § 67, s'a si executatu sub dto. 10 Dec. Nr. 199 an. tr., comunicandus'cu resp. DD. colectoru la numera de 32, precum se póte vedé si din reportulu secr. facutu in siedintia comit. din 8 Ian. a. c. (vedi si prot. sied. comit. din 8 Ian. § 5 si Nr. 2 din „Tel. rom.“). Déca dupa tóte aste totusi on. membru alu Asoc. n'a potutu veni la cunosciinti'a mesuriloru luate in asta privintia din partea Asoc., apoi caus'a póte fi, ca elu n'a umaritu totudeuna cu cerut'a atentiune activitatea comit. Asoc., alu carui protocolu de vreo cativa ani se publica intregu din siedintia in siedintia, in „Tel. rom.“ si dupa acela si in alte diurnale romane. Ba Asoc. si resp. comit. aceleia, in privintia soteriei tacseloru restante, au facutu cu doi ani si mai bine inainte de acést'a, chiaru si ceea ce opinéza d. membru alu Asoc., adica: membrii aflatori in restantia fura provocati prin bilete anumite, pentru depurarea restantiiloru cu aceea adaugere, ca aceia, cari se voru dechiara in scrisu, ca nu vreu a mai platí se voru considerá de esiti din sinulu Asoc. Dreptu documentu despre acést'a póte servi conclusulu adusu in siedinti'a comit. Asoc. tienuta in 6 Sept. 1864 § 52, in urm'a careia, tiparinduse provocari (500 la numera) anumite, s'a tramesu prin DD. resp. colectoru pre la DD. membrii aflatori in restantia, ceea ce se póte vedé si din prot. agendeloru Asoc. Nrii 162, 163, 164, 165, 1864, — din protocolulu siedintiei comit. din 8 Nov. § 68 1864, cum si din reportulu secr. la ad. gen. tienutu la Abrudu in 1865 (mai vedi si actele acelei adunari pag. 43—44 si 66). Ba inca Asoc. resp. comit. aceleia, in interesulu scoteriei regulate a tacseloru restante, cum si pentru incuragiarea inteligentiei romane de a lná parte mai caldurósa si mai activa spre spriginirea acestui asiedimentu curatu nationalu si carele'si are defiptu unu scopu atatu de maretu, a facutu si mai multu, decatú opinéza mai susu mentionatulu membru alu Asoc. in observarile sale. Comitetulu Asoc. conformu conclusului seu, adusu in siedinti'a din 3 Oct. 1865 § 66, in consonantia cu altu conclusu alu ad. gen. tienute la Abrudu in 29 Aug. 1865, a datu la lumina in an. 1866, unu conspectu despre toti membrii Asoc. si despre tóte ofertele venite la Asoc., dela urdirea aceleia pana la finea anulu 1865. Acelu conspectu tiparitu cu spesele Asoc.

s'a tramesu gratis prin DD. colectoru, pre la membrii Asoc. Din acestu conspectu a potutu vedé fiacare membru, déca se afla in restantia si pre cari ani? si cu catu, cum si déca respunsele tacse s'au trecutu in resp. protocoile ale cassei Asoc. ori ba? Acum déca tóte aceste n'au venitu la cunosciinti'a on. membru alu Asoc., apoi neci Asoc. neci comitetulu ei. neci altulu cineva, nu póte se fia de vina. Cu tóte aceste au mai fostu si sunt si alte cali, pre care on. membru potea se se informéza despre conclusele si lucrurile comit. Asoc.; déca avea indoieli despre unulu séu altulu obiectu, relativu la agendele Asoc., séu in casulu déca on. membru alu Asoc. n'au fostu norocitu se capete noi provocari nici atare conspectu, in voia adica i stete, a se adresá séu la secret., séu chiaru la comitetulu Asoc., cum urméza si alti membri incasuri de indoieli si de lipsa. (Va urmá.)

UNGARIA. Proieptu de lege pentru regularea si asigurarea nationalitatiloru si a limbeloru in Ungari'a:

§ 1 Dispusetiune fundamentale. In Ungari'a, urmatórele popóre istorice ale tieriei, precum: maghiarii, romanii, serbii, slovacii, nemtjii, si rusinii, se renunoscú prin lege fundamentale de natiuni regnicolari, egalu indreptatite cá natiunalitate politica si limba asemenea indreptatita.

Astfelu standardulu nationalu, colorile nationali si portulu nationalu ca expresiune esterióra a natiunalitatii, anca sunt de asemenea indreptatite pentru fiacare natiune a tieriei.

§ 2. Principiuri fundamentale. Pentru determinarea, regularea si reprezentarea in sfer'a publica, a natiunalitatiloru si limbeloru singulari se staveresce de principiú: pluralitatea numerica a sufletelor si arondarea comitatelor si distripletoru, precum si cea a cercuriloru de alegere si de administratiune se ordina a se face astforma, in catu acele se constee déca nu curatu, dar' in mare séu in cea mai mare parte din un'a si aceasi natiunalitate a tieriei.

Realizarea practica a arondarei se va regulá prin o lege speciale. Pentru elaborarea unui astfelu de proieptu de lege, pe bas'a de eruii indestulitóri se va esmite o comisiune regnicolare constatatoriá din tóte natiunalitatile tieriei in asemenea proportiune.

§ 3. Aplicare generale in josu. In comunele orasienesci si satesci, precum si in (cercuri¹⁾), comitate si respective distripte, natiunalitatea maioritatiei respectivei poporatiuni, in catu acést'a maioritate este degiá — séu prin arondarea ordenata ar' deveni — absoluta, altmintere cea relativa, este: natiunalitate publica in tienutulu respectivu, si limb'a aceleiasi maioritati este limba oficiósa atatu a reprezentantiei politice séu politico administrative, catu si a tóte deregatoriile publice de acolo — presupundu ca acea maioritate se tiene de un'a óre care-va diutre cele siese natiuni ale tieriei. Daca acestu casu nu este, atunci membrii politicamente indreptatiti ai unui astfelu de locu (tienutu²), cu luare in consideratiune a elementului ce acolo seu in celu mai de aprópe tienutu predominesce, au dreptu asi determina un'a dintra cele siese natiunalitati ale tieriei, de natiunalitate publica, si limb'a acesteia de limba oficiósa.

Particularii aceloru minoritati, cari se tienu de alta natiune regnicolare, au dreptulu nemarginitu a se folosi de limb'a loru nationalu atatu in adunarile reprezentantiiloru, catu si in trebile loru proprie la oficiurile si judetiele publice, si solvirile oficióse au a urmá in aceeași limba, daoa acést'a e limb'a poporale si eseroitata acolo, altmintre solvirile se facu in limb'a oficiósa.

§ 4³⁾. Aplicare in susu. Fiacare natiune regnicolare, care in consiliulu coronei nu e reprezentata degiá prin unu ministru cu portfoliu, pentru sustinerea intereselor propriamente nationali va fi reprezentafa acolo prin unu membru luatú din sinulu ei.

Mai incolo: fiacare natiune are se fia in destulu reprezentata in cas'a de susu a die-

¹⁾ Ambe voturile serbesci sunt pentru lasarea afara a „cercuri“, de óre ce limb'a oficiósa a acestora ar fi cea a comitatului.

²⁾ Déca „cercuri“ s'ar lasá afara, atunci si acestu cuventu este superfluu.

³⁾ Hodosiu vre ca acestu § se se incépa astfelu: „Fiacare natiune va avé unu capu nationalu denumitu de maiestate, care ca atare e membru de jure alu cassei de susu, si e capu perpetuu alu unui comitatu nationalu.“ Asemene etc.

tei țerei, precum și la regimul de țară și la toate dicasteriile și tribunalele centrale ale țerei; în specie în fruntea comitatelor și respective districtelor, unde face majoritate.

Acești membri și unei fiacare națiuni au caracterul de însași proprii a naționalitate; în specie membri de o națiune regnicolă în sine reprezintă în corpul legislativ proprii a naționalitate, era cu membri celorlalte națiuni împreună, reprezintă țării.

Limb'a acelei națiuni regnicolare care formează majoritatea în țară, e limb'a oficială în aceste corporațiuni. În despartimentele singulare și în senat înse, și în specie la toate trebile concepute în alta limbă, pertraptarea se poate, era rezolvirea trebe a se face în aceeași limbă. Era reprezentanții națiilor în minoritate, au dreptul în dieta a se folosi de limb'a proprii a naționalitate, și în această limbă se suscepu în diurnal vorbirile lor⁴⁾.

§ 5. Aplicare speciale în jos. Legile țerei, apoi ordinațiunile, emisele și transcrierile guvernului, și ale autoritatilor centrale de ori și ce specie, trebe a se comunica și respective a se publica pentru toate națiunile, de țară și în specie cu municipiile pe langa testul original și în limb'a proprii a naționalitate respective în limb'a oficială a aceloră în testul de asemenea autentice.

Dacă între aceste două teste s'ar' esca dubietate, decide testul primar.

§ 6. Aplicare speciale în sus și în coordonare. Reprezentările, magistraturile și capii comitatelor și respective districtelor, precum și comunele orășenesci și satele împreună cu antistieile lor apoi judecatoriile orășenesci, de comitat sau district și de cerc, precum toate oficiile inferioare de administrațiune, corespund în sus cu autoritățile superioare în limb'a lor proprii a oficială, și (cu excepțiunea casurilor din § 5.) primescu rezolvirea, impunerea și ori care alte comunicări numai în această limbă.

Totu așie în limb'a proprii a oficială, corespund între sine autoritățile de aceeași categorie sau coordonate, dacă au acea limbă of., era dacă nu, atunci pe langa testul original al limbii proprii, se folosesc limb'a oficială a autoritatilor centrale de țară⁵⁾.

§ 7. Limb'a oficială în cauzele partilor. Cauzele litigioase, și peste totu toate trebile partilor, au de a curge în limb'a partilor. Dacă înse partile ar fi de două deosebite naționalități regnicolare, atunci în limb'a actorelui⁶⁾, dar partea cealaltă are dreptul, în catu limb'a ei ar' fi usitata în acelu cerc, a se folosi de ea întru apărarea proprii și în toate remediile juridice. Si ér' dacă numai ună dintre parti s'ar' țiené de una dintre cele șese națiuni ale țerei, sau dacă numai limb'a unei parti ar' fi usitata în cercul respectiv de oficiu, — atunci în limb'a aceeași; — dacă înse neci una parte nu se țiene de oare careva dintre cele șese națiuni regnicolare, ori limb'a neci a unei parti nu este usitata în respectivul cerc de oficiu, — atunci în limb'a oficială a autorității judecătorești respective politico-administrative, și în această limbă au apoi de a se face sentințele și ori ce rezoluțiuni, precum și substernerile la instanțele mai înalte.

Reprezentanții de drept sau mandatarii partilor, au dreptul a se folosi sau de limb'a acestoră, sau de cea a oficiului.

Asemene: în cauze criminale, cercetările și toate pertraptările au a curge în limb'a inculpatului, și în această limbă se facu sentințele și toate ori ce alte deciziuni, presupunându ca inculpatul se țiene de ună oare careva dintre cele șese națiuni, sau ca limb'a lui națională e usitata în cercul respectiv de oficiu; altminte în acea limbă națională de țară usitata acolo, care după declararea proprii a inculpatului o pricepe mai bine.

În casu cându inculpați fiindu mai multi, ar' fi de diferite naționalități, atunci după impregiurări sau are locu o delegațiune corespundentă, sau pe langa aplicarea de interpreți jurați, se folosesc limb'a oficială a derogatoriei.

Conformu acestor dispunțiuni se purcede

întru ascultarea de martori fia în cauze civili fia în cauze criminale.

§ 8. Egalitatea națională pe terenul de cultu și instrucțiune — peste totu. Instrucțiunea națională cu scopu de cultura și proprietate universale, se declara de chiamare publică a statului. În conformitate cu această, pentru înaintarea ei se dispune statu prin medilocele proprii ale unei și fiacare națiune, catu și prin asemenea ajutorare din medilocele statului.

De aci, fiacare națiune regnicolare pentru ajungerea acestui scopu are dreptul de a se întruni în totalitatea sa sau în parte, a forma asociațiuni publice sau reuniuni private, a fundă totu felulu de institute de invetiamentu și de cultura, a înființa fundațiuni, și peste totu pentru promovarea culturii și dezvoltamentului naționalu în toate ramurile și în toate direcțiunile, a se constitui într'o universitate națională, și totu modulu a validită în ereșele proprii spirituale și materiale.

§ 9. În specie în școlile populare institutele de invetiamentu, și în comunicațiunile acestoră și ale culturii. În toate școlile institutele superioare de cultura și instrucțiune ale celor șese națiuni regnicolare, limb'a proprii a națională este limb'a instrucțiunei.

Institutele naționale și respective confesionale de cultu și invetiamentu ale singuratecelor națiuni de țară sunt de drept și întru toate egali cu asemenea institute publice de statu; în toate acele, unde se propune istoria pragmatică a țerei, are a se propune și istoria proprii a națională ca studiu obligat.

Comunitățile de cultu și instrucțiune, autoritățile și institutele, precum și toate reuniunile de cultura ale națiilor regnicolare, au dreptul, statu în intrulu lor, catu și în comunicațiunea eternă cu altele și în guvernulu și cu autoritățile publice, a se folosi de limb'a proprii a națională; și guvernulu și autoritățile publice le respund sau le dau rezoluțiuni numai în aceeași limbă.

§ 10. La universitatea țerei, la academiile de drept, și alte școle mai înalte sau de medilocu. La universitatea de țară din Pest'a pe langa catedrele de invetiatura pentru limb'a și literatur'a fiacarei națiuni regnicolare, se voru redică inca catedre pentru propunerea legilor în limb'a proprii a națională a fiacarei națiuni de țară; docentur'a fiindu liberă în acele limbe și pentru orice alte studii și esamenele potenduse face în oricare dintre limbele de propunere.

Asemene regula se va observă și la alte academiile de drept, dar' numai cu considerare la naționalitățile mai bine reprezentate în respectivele parti de țară.

Nu altminte în institute publice de statu pentru invetiamentu, fia acele inferioare, de medilocu, sau superioare, limb'a populațiunii în alu oare medilocu se afla, se va introduce sau celu puțin în parte de limbă a instrucțiunei.

Er' în acele parti de țară unde în medilocu orecarei națiuni regnicolare astfelu de institute lipsesc, ele au de a se înființa în număr corespundent⁷⁾.

§ 11. Garantia. Dispusetiunile fundamentale ale acestei legi formează o parte integrantă a constituțiunei; ele se punu sub scutul diplomei de încoronare, și într'o formulă corespundentă au a fi suscepute în aceeași.

§ 12. Dispusetiune executivă. Această lege, în partile ale caror realizare nu depinde de la arondarea ordinată în § 2, are numai decatu — era în celelalte parti, la timpulu seu — a intră în activitate: și toate legile sau ordinațiunile inferioare contrarie acestei legi se declara de sterse. Pest'a 25 Ian. 1867.

„Conc.“
Pest'a 12 Febr. Tigrii, adioa Kossuthianii nu voiescu noi ministeriu din partia lui Deák, din care cauza ținerimea, care se afla pe partea tigrilor era se comita nescă esese urite.

AUSTRIA INFER. Vien'a. Din unu rescriptu alu ministeriului de resboiu din 14 Dec. aflamu, ca în an. 1866 s'au condamnatu pentru crime foarte grele oficiari din armat'a imperatésca și anume: grafu Paulu Auersperg locot., pe 6 ani, — Alecs. Martin loc. prim. dela gend. pe 7 ani, — Felios Rimay dia reg 58 de ped. pe 5, — T. Weber loc. casieru la gend pe 4, — Achile Morassini locot. husaru ca desertoru pe 2, Ios. Perner locot. dela reg. 62 pe 6, Wilh. br. de Batz capitanu la regim. de curasiri Nr. 4 ca desertoru pe 1 anu, — grafu Alb. Fugger

⁷⁾ Manoilovicu vre instrucțiunea numai într'o singura limbă.

Glött, locot. ca insielatoru pe 2, — Ios. Maschke capitanu dela reg. 53, ca a furatu cass'a și a comis brutalitati pe 2, — Fried. Erbe locot. la marina pe 1 anu, și toti cassati pentru totu-dean'a, era cei nobili sau magnati lipsiti și de rangurile lor. —

Vien'a 11 Febr. Petitiunea celor 1493 venita în susu dela guvernă se pertractă în o ședința a în. cancelarii tranșilvane, după care érași se va reîntorce la cabinetu. —

Prag'a 4 Febr. 1867.

Diurnalulu cechiloru „Politik“ publică în Nrii 15, 16, 19, 20 unu articlu foarte interesant, intitulatu „Capacitatea de domnire germană și maghiară în Austria“, care crede ca va fi de oșicereva interesu și pentru on. lectori ai „Gazetei“; deci 'mi liau voli'a de a face unu extrasu din acestu articlu, ca on. publicu seși potăface o idee mai chiara despre starea lucrurilor și despre unii barbati mari ai imperiulu nostru.

„Politik“ la începutulu articlului seu se plange în contra ministrului Belcredi și dioe, ca acest'a e spre daună federalismului fara de a se simți ca slavu și fara de a funcționă ca atare etc. — Mai incolo dice, ca Dlu Kaiserfeld e de nascere slovacu cu numele Mauritiu Blagatinsek nobile de Kaiserfeld, și cându acest'a i'a imputatu-o deputatulu Hermann în diet'a din Graz, 10 Dec. an. tr. Kaiserfeld a respunsu, ca e fiu adoptiv alu germaniloru „dankfüllter Adoptivsohn“.

Soimu cu totii cum si-a folositu Dlu acest'a tota elocința cu finea anului trecut în diet'a din Graz, spre a documentă, ca în Austria numai germanii și maghiarii aru fi competentii de a domni preste celelalte popore; în urm'a carora s'au și grabitu organele unguresci a numi pre Kaiserfeld de o persóna potentă; ma „P. Naplo“ organulu lui Deák, dice, ca Austria ar fi prea fericita, cându ar fi în toate locurile atari barbati, ca Blagatinsek de Kaiserfeld, și ca diferințele cu Ungari'a s'ar complană curendu; apoi amicii dualismului l'au recomandat și ca ministru de statu.

„Politik“ face la aceste următoriele reflecțiuni: „Maghiarii se nu o lia în nume de reu, deca noi luamu în risu aceste iluziuni, ca de altminte noi suntemu toleranti, cându vedem înaintea noastră barbati consecinți, cari chiaru și contrariului soiu insufă respectu, și asia cu totu dreptulu potu pretende respectulu din partea noastră. Totusi ce se cugetamu noi despre comedi'a politica, care se pórta cu neconsecința politica a unui barbatu, pre care au indrasnéla órba (Keckheit) — de alu representă ca pre unu fitoriu ministru de statu alu popórelor austriace. Noi privimu aceste presupuneri, ca cele mai dure vatemari ale popóralor austriace, și încatu aceste purcedu dela maghiari, pre acesti'a, ca pre contrarii tuturor celorlalte naționalități conlocuitorie, carora (unguriloru) trebe se li se respunda după cum merită.“

„Noi volimu a documentă judecat'a noastră, cu protocolulu stenograficu din diet'a Stiriei în mana, care e moral'a și care este necredința politica și catu de a deee ori personalități politice se supunu metamorfosei politice, deca le jace în interesu a castigă unu portefoilu, sau spre ași documentă capacitatea lor guvernatoră.“

„Dlu Kaiserfeld a disu și a scrisu următoriele: „Ungurii su inimicii tuturor aceloră, ce este austriacu, se radiema pre legi de statu unilaterali și pre articlii de legi, cari invólva în sine vatemarea tuturor drepturilor austriace.“ Mai incolo, după ce d. K. citeza pe largu date istorice-documentandu, ca Ungari'a de cându e sub domnirea habsburgică neciodată nu s'abucuratu de asia independentia, cum o pretende astadi etc.; apoi conchide: „legile din anulu 1848 și articlulu III, care introduce unu ministeriu respundentiaru ungurescu, inființea o armat'a proprii ungurescă și acest'a o subordinăza ministeriului ungurescu, tota puterea persecutivă o pune în man'a palatinului și prin acea conturba unitatea corónei, privinduse din ori și care punctu alu legalității sunt nula și nimicu (null und nichtig). Prin aceste se conturbă ecuilibrulu monarchiei, acest'a însuși se desbină în doué parti, pusetiunea s'a, ca putere mare devine imposibilă.“ „Toate aceste legi“, — dice dlu Kaiserfeld mai incolo, s'au storsu cu puterea dela imperatulu pre timpulu respectiv, fara de invoirea reprezentantiloru imperiului sau a tieriloru singuratece, sau celu puțin a ministriloru Austriei.“

⁴⁾ Manoilovicu nu vre dreptulu liberu de limbă în dieta.

⁵⁾ Manoilovicu e în contra usului de două limbe chiar' și în acestu casu.

⁶⁾ Miletiocu vre limb'a inculpatului asemenea ca în cauzele criminale.

